

AZ EURÓPAI KÖZÖSSÉGEK BIZOTTSÁGA

Brüsszel, 18.7.2007
COM(2007) 414 végleges

**A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE
AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK ÉS A TANÁCSNAK**

Az Európai Unióban a vízhiány és az aszály jelentette kihívás kezeléséről

(EGT-vonatkozású szöveg)

{SEC(2007) 993}
{SEC(2007) 996}

A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK ÉS A TANÁCSNAK

Az Európai Unióban a vízhiány és az aszály jelentette kihívás kezeléséről

(EGT-vonatkozású szöveg)

Az emberek mindennapi életéhez és a legtöbb gazdasági tevékenységhez alapvető fontosságú, hogy jó minőségű víz elegendő mennyiségben álljon rendelkezésre. A vízhiány és az aszályok azonban egyre nagyobb kihívást jelentenek – az éghajlatváltozás pedig várhatóan tovább ront a helyzeten. Ez egy világméretű probléma, mely az Európai Uniót sem kíméli.

Az EU-ban az elmúlt harminc évben ugrásszerűen megnövekedett az aszályok gyakorisága és súlyossága. Az aszály által érintett területek és emberek száma 20%-kal emelkedett 1976 és 2006 között. Az egyik legnagyobb kiterjedésű aszály 2003-ban következett be, ez több mint 100 millió embert és az EU területének egyharmadát érintette. Az európai gazdaságban okozott kár legalább 8,7 milliárd EUR volt. Az elmúlt harminc évben felmerült aszályok teljes költsége 100 milliárd eurót tesz ki. Az átlagos éves költség ugyanebben az időszakban megnégyszereződött¹.

Míg az aszály a rendelkezésre álló vízkészletek átmeneti csökkenését jelenti, például esőhiány miatt, a vízhiány azt jelenti, hogy a vízigény meghaladja a fenntartható módon felhasználható vízkészleteket. Európa népességének legalább 11%-át és területének legkevesebb 17%-át érintette már vízhiány. A legújabb tendenciák a vízhiány jelentős terjedésére utalnak Európában.

A vízhiány és az aszály ezért nem csak vízgazdálkodási probléma. Közvetlen hatással vannak az állampolgárokra és a vizet felhasználó és attól függő olyan gazdasági ágazatokra, mint a mezőgazdaság, a turizmus, az ipar, az energia és a közlekedés. Különösen a vízenergia – amely szénsemleges energiaforrás – függ erősen a rendelkezésre álló vízkészletek mennyiségétől. A biodiverzitásra és vízminőségre gyakorolt negatív mellékhatások, az erdőtüzek megnövekedett veszélye és a talaj elszegényedése miatt a vízhiánynak és az aszálynak a természeti erőforrások egészére gyakorolt szélesebb körű hatása is van.

Egy olyan helyzetben, amelyben – az EU enyhítési erőfeszítései ellenére – várható az éghajlatváltozás bekövetkezése, ez a tendencia valószínűleg folytatódik, sőt romlik, ahogyan azt az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodásról szóló nemrég elfogadott bizottsági zöld könyv is hangsúlyozza. Az éghajlatváltozással foglalkozó kormányközi munkacsoport (IPCC)² szerint az éghajlatváltozás miatt 1,1–3,2 milliárd embert érintene a vízhiány, ha a hőmérséklet 2–3 °C-kal megemelkedne, és az aszályal sújtott területek is növekednének. Ilyen körülmények között uniós prioritássá vált a hatékony aszálykockázat-kezelési stratégiák kidolgozása.

¹ http://ec.europa.eu/environment/water/pdf/1st_report.pdf

² IPCC WGII negyedik értékelő jelentés, 2007. április 6.

A Bizottság 2007. január 10-én elfogadott egy energetikai és éghajlat-politikai intézkedéscsomagot, amelynek célja fenntartható, versenyképes és biztonságos energiapolitika kialakítása az EU-ban. Egyik központi témája, hogy az energiaügy előtt álló kihívást úgy kell kezelni, hogy először az energiafelhasználást próbáljuk hatékonyabbá tenni, az alternatívák csak ezután jönnek szóba. Ugyanez a megközelítés érvényes a vízhiányra és az aszályokra is. Annak érdekében, hogy meg lehessen birkózni a vízhiánnyal és az aszályal, elsőként azt kell elérni, hogy a gazdaság vízfelhasználása hatékony és takarékos legyen. A víztakarékosság energiatakarékosság is egyben, mivel a víz kivétele, szállítása és kezelése magas energiaköltséggel jár. Ebben az összefüggésben alapvető fontosságú a vízigény-gazdálkodás javítása. Csakúgy, mint az energia, a víz is szükséges minden emberi, gazdasági és társadalmi tevékenységhez. A szakpolitikai lehetőségek széles skáláját kell ezért figyelembe venni.

A fent említettek fényében ez a közlemény az Unión belül a vízhiány és az aszályok jelentette kihívás kezelésére és enyhítésére irányuló, európai, nemzeti és regionális szintű szakpolitikai lehetőségek első csomagját ismerteti. A Bizottság továbbra is teljes mértékben elkötelezett marad a probléma nemzetközi szintű kezelése mellett, különösen az elsivatagosodás elleni küzdelemtől szóló ENSZ-egyezmény és az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezménye keretében.

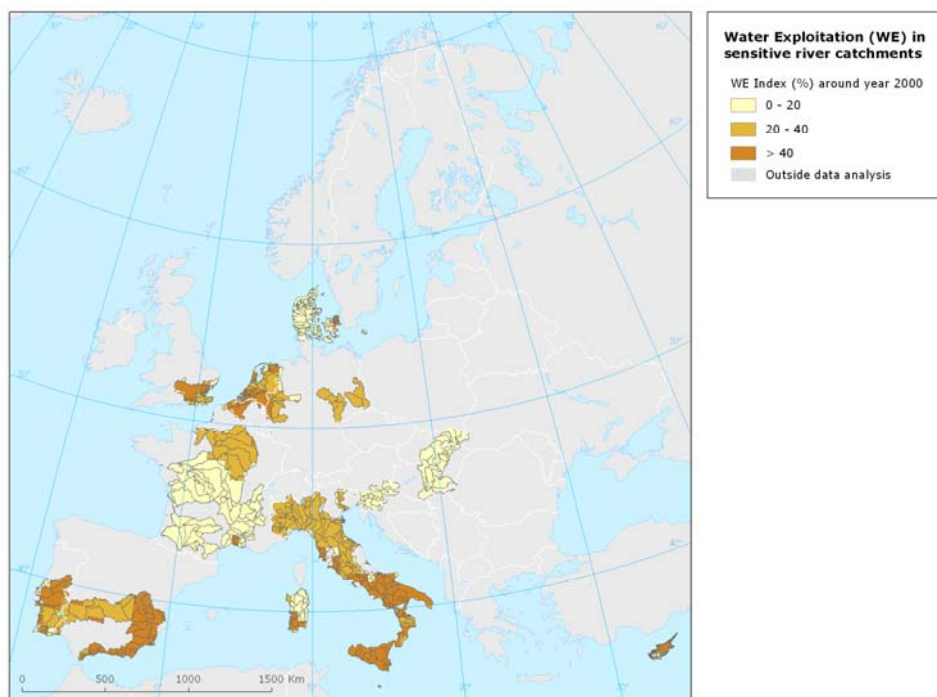
Ez a közlemény válaszul szolgál a 2006. júniusi Környezetvédelmi Tanács kérésére is, amely a vízhiány és az aszályok vonatkozásában fellépésre szólított fel.

1. A HELYZET FELVÁZOLÁSA

A következő kihívásokra kell felelni:

- **A vízügyi keretirányelv³** – az EU vízpolitikáról szóló legfontosabb irányelve – (a továbbiakban: VKI) **teljes mértékű végrehajtása** prioritást élvez a rossz vízkészlet-gazdálkodás leküzdése érdekében.
- Ez a probléma gyakran **a vízzel kapcsolatos nem hatékony árszabási politikák** eredménye, amelyek általában nem tükrözik a helyi szintű vízkészletek érzékenységet. A „felhasználó fizet” elvet alig alkalmazzák az ivóvízellátás és a szennyvíztisztítás ágazatain kívül. Ennek az elvnek az uniós szintű bevezetése véget vetne a szükségtelen pazarlásnak, biztosítva azt, hogy az alapvető felhasználás számára maradjanak hozzáférhető vízkészletek egész Európában, beleértve a határokon átnyúló vízgyűjtő területek minden részét. Más szavakkal: ösztönözné a hatékony vízfelhasználást.

³ A vízpolitika terén a közösségi fellépés kereteinek meghatározásáról szóló 2000/60/EK irányelv.

- A **területhasználat tervezése** szintén jelentősen befolyásolja a vízfelhasználást. A gazdasági ágazatok közti nem megfelelő vízelosztás a vízigények és a rendelkezésre álló vízkészletek közötti egyensúlytalansághoz vezet. Gyakorlatiasabb gondolkodásra van szükség a politikaalkotási szokások megváltoztatása és a megfelelő szinteken a hatékony területhasználat-tervezés elősegítése érdekében.
- Egész Európában hatalmas a **víztakarékosság** potenciálja. Európa a vízének továbbra is legalább 20%-át⁴ pazarolja el a hatékonyság hiánya miatt. A víztakarékosságnak első helyen kell állnia, és ezért fel kell kutatni minden lehetőséget a vízfelhasználás hatékonyságának javítására. A politikaalkotásnak a **vízzel kapcsolatos intézkedések** egyértelmű **hierarchiáján** kell alapulnia. Az újabb vízellátó infrastruktúra lehetőségét csak akkor kell figyelembe venni, ha a többi lehetőség – beleértve a vízzel kapcsolatos hatékony árszabási politikát és a költséghatékony alternatívákat – már kimerült. A vízfelhasználáson belül is fontossági sorrendet kell felállítani: egyértelmű, hogy az **elsődleges prioritás** mindig a lakossági vízellátás, a megfelelő vízszolgáltatáshoz való hozzáférés biztosítása.
- A víztakarékos kultúra felé való elmozdulás érdekében nagyon fontos, hogy a vízzel kapcsolatos problémákat tovább **integrálják** a vízzel kapcsolatban álló ágazati politikákba. Az integráció mértéke uniós, nemzeti és regionális szinten ágazatonként igen változó. Összességében a hiányzik az összhang, és néhány esetben még a vízkészletek védelmével ellentétes hatások is megfigyelhetők.

⁴ Ecologic, Report on EU water saving potential (Az EU víztakarékossági potenciáljáról szóló beszámoló), 2007. június.

- Végül a vízhiányra és az aszályra irányuló politikai fellépésnek az eredményesség érdekében a kihívás mértékére és az előrejelzett tendenciákra vonatkozó **magas színvonalú tudáson és információkon** kell alapulnia. A már létező európai és nemzeti értékelő és megfigyelő programok se nem integráltak, se nem teljesek. Előfeltétel ezért az ismeretbeli hiányosságok pótlása és az adatok összehasonlíthatóságának biztosítása uniószerre. Ebben az összefüggésben a kutatásnak jelentős a szerepe abban, hogy szakismereteket és támogatást nyújtson a politikaformáláshoz.

2. SZEMBENÉZÉS A KIHÍVÁSOKKAL: A JÖVŐBELI FELLÉPÉS SZAKPOLITIKAI IRÁNYVONALAI

Az érdekelt felekkel folytatott konzultációból és a közlemény céljára elvégzett arányos hatásvizsgálatból az derül ki, hogy a vízhiány és az aszály kezelésére a lehetőségek kombinálásán alapuló integrált megközelítés lenne a legmegfelelőbb, szemben a csak a vízellátási vagy gazdasági eszközökön alapuló alternatív megközelítésekkel.

Az elkövetkező hónapokban további gazdasági és jogi elemzésekre lesz szükség az egyes számításba vett lehetőségek potenciáljának, megvalósíthatóságának és lehetséges időkeretének részletes meghatározása céljából. Bármely javasolt intézkedés bevezetése előtt hatásvizsgálatot kell végezni.

2.1. A víz megfelelő árazása

Kérdésfelvetés:

A Bizottság élénken ösztönzi piaci alapú eszközök alkalmazását környezetvédelmi összefüggésben, ahogyan azt a nemrég elfogadott, piaci alapú eszközökről szóló zöld könyv⁵ is hangsúlyozza. A VKI által biztosított hatályos jogszabályi keret elegendő mozgásteret biztosít ahhoz, hogy mind a vízhiánnyal, mind az aszályval ilyen eszközök segítségével birkózzanak meg. A VKI-ban megfogalmazott konkrét követelmények (9. cikk) ellenére a tagállamok eddig nem használták széles körben a gazdasági eszközöket. A nagyon jól felépítettnek tűnő árképzési politikák teljesen hatástalannak bizonyulhatnak, ha a hatóságok a legtöbb vízkivételt nem is mérik vagy regisztrálják. A VKI (11. cikk) a vízkivétel rendszeres ellenőrzését írja elő.

Teendők:

Nemzeti szinten, 2010-ig:

- A víz használatának és a víz értékének következetes gazdasági értékelésén alapuló vízdíjat kell bevezetni, amely megfelelő ösztönzőket nyújt a vízkészletek hatékony felhasználásához, és amely a VKI előírásainak megfelelően biztosítja a különböző vízfelhasználások megfelelő hozzájárulását a vízszolgáltatás költségeinek megtérüléséhez. A „felhasználó fizet” elvet kell szabállyá tenni, függetlenül attól, hogy honnan származik a víz. A magánháztartásoknak azonban rendelkezésre álló pénzügyi erőforrásaiktól függetlenül hozzáférést kell biztosítani a megfelelő vízszolgáltatáshoz.

⁵ Zöld könyv a környezetvédelmi és a kapcsolódó politikai célokra szolgáló piaci alapú eszközökről, COM(2007) 140.

- A vizet használó összes ágazatban fokozni kell a kötelező mérési programok bevezetésére irányuló erőfeszítéseket.
- Általánosságban gondoskodni kell a VKI teljes körű végrehajtásáról a fenntartható vízkészletek garantálása vagy helyreállítása érdekében.

Helyes gyakorlat:

Franciaországban az öntözőrendszereket fel kell szerelni vízfogyasztás-mérővel, ha a kivételi határértékeket átlépik. 2000–2003 között a felszereltség szintje 54%-ról 71%-ra nőtt, ami a teljes öntözött terület 85%-át jelenti.

2.2. A víz és a vízzel kapcsolatos pénzeszközök hatékonyabb elosztása

2.2.1. A területhasználat tervezésének javítása

Kérdésfelvetés:

Bizonyos vízgyűjtő területek gazdasági hasznosítása kedvezőtlenül befolyásolja a vízkészletek állapotát. Különös figyelmet kell fordítani a majdnem állandó vízproblémákkal vagy vízhiánnyal küzdő vízgyűjtő területekre. A hatályos uniós szakpolitikák csak súlyosbították e vízgyűjtő területek veszélyeztetettségét. Jelentős kihatással van például a helyi vízkészletekre az idegenforgalom fejlesztése az érzékeny vízgyűjtő területeken. A mezőgazdasági öntözés szintén jelentős hatást fejt ki. A túlzott mértékű kivétel is probléma marad, többek között amiatt, hogy néhány tagállam nem fejezte be a termelés és a támogatás szétválasztását. A KAP egymást követő reformjai és főleg a vidékfejlesztési támogatás máris hozzájárultak a helyzet javításához. A KAP jövőbeli módosításai és 2008-ban esedékes „egészségügyi felülvizsgálata” lehetőséget biztosít annak megvizsgálására, hogy hogyan lehet tovább integrálni a víz mennyiségével kapcsolatos kérdéseket a vonatkozó KAP-eszközökbe. Ebben az összefüggésben érdemes lenne mérlegelni például azt, hogy a KAP és a 2008-as „egészségügyi felülvizsgálat” mennyiben tudná ösztönözni a teljes szétválasztás átfogóbb alkalmazását és a vízgazdálkodás fokozottabb támogatását a vidékfejlesztési programok keretében. Fontos lesz elemezni a bioüzemanyagok elterjedésének a vízkészletek elérhetőségére gyakorolt hatását is. Minden termelést – beleértve az öntözéses és a biomassza-termelést is – és minden gazdasági tevékenységet hozzá kell igazítani a helyben rendelkezésre álló víz mennyiségéhez. Ez a fenntartható területhasználat-tervezés kulcsfontosságú feltétele Európa-szerte.

Teendők:

Európai szinten:

- Az elmúlt évtizedben a fenntartható mezőgazdaság felé fordult figyelem jó alapot teremt a vízgazdálkodás fenntarthatóságának javítása érdekében teendő további lépésekről folytatott szakpolitikai vitához. Ez különösen fontos lesz a vízgyűjtő-gazdálkodási tervek 2010-ig való megvalósításáig tartó időszakban.
- A bioüzemanyag-fejlesztés és a vízkészletek hozzáférhetősége közötti kapcsolódásokat tovább kell vizsgálni.

Nemzeti szinten:

- Minden gazdasági ágazatban biztosítani kell a stratégiai környezeti vizsgálatról szóló irányelv⁶ szigorú végrehajtását. A tagállamoknak továbbra is erősíteniük kell nemzeti eljárásaikat és gondoskodniuk kell arról, hogy a végleges határozatokban szereplő feltételekkel megfelelően megelőzhető legyen minden környezeti hatás.
- Ösztönözni kell a tagállamokat arra, hogy azonosítsák a majdnem állandó vagy állandó vízproblémákkal vagy vízhiánnyal küzdő vízgyűjtő területeket.
- Ezen vízgyűjtő területek esetében a fenntartható egyensúly visszaállítására alkalmas szabályozást kell alkotni. Az önkéntes programok pozitív hozzájárulást jelentenek, és ezeket ösztönözni kell. Ha a nagyon érzékeny területeken az eredmények nem kielégítőek, kötelező intézkedéseket kell bevezetni a vízzel való takarékoskodás és a hatékony vízfelhasználás érdekében. Végül minden intézkedés beépül a VKI-programokba.

Helyes gyakorlat:

Az elsivatagosodás elleni küzdelemről szóló ENSZ-egyezmény keretében Görögország elindított egy nemzeti cselekvési programot, amely a kereslet és kínálat közti egyenlőtlenségek kezelésére irányuló konkrét intézkedésekkel foglalkozik.

2.2.2. A hatékony vízfelhasználás finanszírozása

Kérdésfelvetés:

A hatékony vízfelhasználásban rejlő potenciált az EU-ban nem használják ki teljes mértékben. Számos intézkedésre nem kerül sor akkor sem, ha költséghatékony volna, mert egyszerűen nincs rá fedezet.

A 2007–2013 közötti időszakban az EU regionális politikájának egyik prioritása az éghajlatváltozás következményeinek, különösen a vízhiánynak és az aszálynak a kezelése. Az új jogszabályi keret rendelkezik a vízgazdálkodáshoz (tárolás, elosztás, tisztítás) kapcsolódó infrastruktúrába, a tiszta és víztakarékos technológiákba és a kockázatmegelőzési intézkedésekbe való beruházásról.

Az európai alapok és az állami támogatások jelentős lehetőségeket kínálnak e kihívással való szembenézésre, de a pénzeszközök kétségtelenül nem elegendőek minden probléma megoldásához.

⁶ A bizonyos tervek és programok környezetre gyakorolt hatásainak vizsgálatáról szóló 2001/42/EK irányelv, (HL L 197., 2001.7.21., 30. o.).

Ha a nemzeti prioritás elsősorban az újabb vízellátási infrastruktúrák létrehozását ösztönzi, az a vízzel kapcsolatos intézkedések hierarchiájának logikája ellen, és a víztakarékossági és hatékonysági intézkedések támogatásának szükségessége ellen is hathat. Továbbra is alapvető fontosságú biztosítani, hogy a pénzeszközök elosztásakor kellően figyelembe vegyék a víztakarékosság és a hatékonyság, az eredményes vízárazási politika és a mérés, illetve a lakossági vízellátó hálózatok minimális vízfogyasztási teljesítményének teljes érvényesülését vagy azt, hogy a projektek költségeit az érintett vízfelhasználók visszatérítik-e, és mindez független és előzetes módon bizonyítható-e. A nemzeti támogatási intézkedések alkalmazásakor adott esetben teljes mértékben be kell tartani az állami támogatásra vonatkozó szabályokat.

Teendők:

Az EU szintjén:

- Szükséges a vízzel kapcsolatos infrastruktúrára vonatkozó közösségi stratégiai iránymutatások finomhangolása, a regionális és vidékfejlesztési politikák keretében pedig meg kell határozni, hogy a hatékony vízgazdálkodáshoz kapcsolódó környezeti előfeltételek tekintetében szükség van-e további lépésekre bármely további vízellátási infrastruktúra vagy berendezés támogatása előtt.
- Meg kell vizsgálni, hogy az ágazati politikák hogyan tudnának jobban és nagyobb mértékben hozzájárulni a hatékony vízgazdálkodáshoz, úgy, hogy a kapcsolódó pénzeszközöket a vízfelhasználók környezeti szolgáltatásainak hatékony támogatására fordítanak.

Nemzeti szinten:

- Biztosítani kell az uniós és a nemzeti pénzeszközök hatékony felhasználását a vízigény-gazdálkodás javítása érdekében, különösen kiigazító intézkedések, fenntartható gyakorlatok, fokozottabb vízmegtakarítás, megfigyelő rendszerek és alkalmas kockázatkezelési eszközök segítségével.
- A társadalmi kontextus és az esetleges regionális különbségek figyelembevételével – különösen a vízben szegény területeken – olyan adópolitikai ösztönzőket kell kidolgozni, amelyek a víztakarékos berendezések és gyakorlat terjesztését szolgálják.

Helyes gyakorlat:

Ciprus háztartási szinten megvalósítandó vízvédelmi intézkedéseket hozott, ösztönözve a „szürke víz” (vagyis a mosásból és mosógépekből származó víz) újbóli felhasználását a kertek öntözésére és a WC-k leöblítésére, aminek révén a fejenkénti vízhasználás akár 40%-kal is csökken. 2007-ben a rendszer költségeinek 75%-át állami támogatások fedezik.

Németországban a legnagyobb városok egyötöde több mint tíz éve támogatja az esővíz gyűjtését, céljuk, hogy 2010-re az épületek 15%-a fel legyen szerelve az ehhez szükséges berendezéssel.

2.3. Az aszálykockázat-kezelés javítása

2.3.1. Aszálykockázat-kezelési tervek kidolgozása

Kérdésfelvetés:

Az elmúlt néhány évben gyakoribbá vált aszályok következtében néhány tagállam a válságkezelésről áttért az aszálykockázat-kezelésre. Az ehhez kapcsolódó intézkedések gyakran eredményeznek átfogó aszálykockázat-kezelési terveket, amelyek a problémás területek feltérképezését, riasztási szintek megállapítását, figyelmeztető rendszereket stb. tartalmaznak. A VKI rendelkezik az érintett vízgyűjtő területeken egyedi aszálykezelési tervek kidolgozásához szükséges rugalmassággal.

Teendők:

Európai szinten:

Támogatni kell az aszálykockázat-kezeléssel kapcsolatos információk és legjobb gyakorlatok megosztását. Meg kell határozni az aszály-küszöbértékek és aszálytérképek kialakításához szükséges módszertant. 2008 végére javaslatokat kell kidolgozni.

Nemzeti szinten:

- 2009-re a VKI-ban előírt vízgyűjtő-gazdálkodási tervek kiegészítéseként adott esetben egyedi aszálykezelési terveket kell kidolgozni a VKI rendelkezéseivel összhangban (13. cikk (5) bekezdés).

Helyes gyakorlat:

Spanyolország és Hollandia már alkalmaz aszálykockázat-kezelési nemzeti terveket.

A VKI közös végrehajtási stratégiája részeként felállított európai szakértői hálózat aszálykezelési tervek kialakításán dolgozik. Az első munkaértekezletet 2007. júniusában tartották Spanyolország kezdeményezésére.

2.3.2. Az aszályval kapcsolatos megfigyelőközpont és korai figyelmeztető rendszer kidolgozása

Kérdésfelvetés:

A Bizottság jelenleg egy európai aszálymegfigyelő-központ felállításán dolgozik, ez bizonyára hozzá fog járulni a témával kapcsolatos ismeretek bővüléséhez. A hatékony riasztórendszerek szintén lényeges elemei a kockázatkezelésnek. Ezért egy korai figyelmeztető rendszer felállítására is sor kerül majd az érintett hatóságok aszályra való felkészültségének javítása érdekében. Ez a rendszer integrálja a releváns adatokat és a kutatási eredményeket, a különböző területi nagyságrenden végzett aszálymegfigyelést, -felismerést és -előrejelzést a helyi és regionális tevékenységektől az uniós szintű kontinentális áttekintésig, és lehetővé teszi a jövőbeli események felmérését.

Teendők:

Európai és nemzeti szinten:

- 2012-re ki kell dolgozni a működőképes európai aszálymegfigyelő-központ és a korai figyelmeztető rendszer prototípusát és meg kell határozni a végrehajtási eljárásokat.

Helyes gyakorlat:

Az elsivatagosodás elleni küzdelemről szóló ENSZ-egyezmény keretében Szlovénia ad otthont egy délkelet-európai aszálykezelési központnak, amely az aszályra való felkészülésen, aszályok megfigyelésén, előrejelzésén és kezelésén dolgozik.

Az 5. keretprogramban javaslatot tettek egy európai aszályközpont létrehozására. Ez egy virtuális tudásközpont, amely elősegíti a tudósok és a felhasználói közösség közötti együttműködést és kapacitásépítést, és így fokozza az aszályra való társadalmi felkészültséget és rugalmasságot.

2.3.3. *Az EU Szolidaritási Alapja és az európai polgári védelmi mechanizmus alkalmazásának további javítása*

Kérdésfelvetés:

Eddig a súlyos aszályval sújtott tagállamok sosem kértek segítséget az Európai Unió Szolidaritási Alapjából. Polgári védelmi segítségnyújtást sem kértek vízellátási vészhelyzet megoldása érdekében.

Teendők:

Az EU szintjén:

- Hangsúlyozni kell a Bizottság hajlandóságát arra, hogy teljes körűen megvizsgálja az **EU Szolidaritási Alapjából** való támogatás iránti kérelmeket, amelyeket a komoly aszály sújtotta tagállamok nyújtanak be, amennyiben a kérelem nem az elégtelen vízgazdálkodás közvetett eredménye és megfelelő aszálykezelési tervet működtetnek.
- Az EU Szolidaritási Alapjának szabályozása keretében meg kell vizsgálni, hogy szükség van-e további munkára a kritériumok meghatározása és a támogatható műveletek tekintetében annak érdekében, hogy a Szolidaritási Alap jobban reagáljon az aszályokra.
- A **polgári védelmi mechanizmus** keretében megvizsgálnak minden lehetőséget az aszályval kapcsolatos kérdéseknek a jövőbeli éves munkaprogramokba való beépítésére. Az egyik célkitűzés annak a meghatározása lesz, hogy milyen segítségnyújtási lehetőségek adóttak olyan komoly aszályok esetében, amelyek következménye például erdőtűz, törekedve a rendelkezésre álló szűkös források lehető legjobb felhasználására és kiegészítésére.
- A korai figyelmeztető rendszerekkel foglalkozó polgári védelmi szakértői csoport felkérést kap olyan megközelítés kidolgozására, amellyel optimalizálni lehet az aszály korai figyelmeztető rendszerének európai és nemzeti szintű alkalmazását, és amellyel előre lehet tervezni a polgári védelmi előkészítő fellépéseket.

2.4. Kiegészítő vízellátási infrastruktúra létesítésének mérlegelése

Kérdésfelvetés:

Azokban a régiókban, ahol minden megelőző intézkedést végrehajtottak a vízzel kapcsolatos intézkedések hierarchiája szerint (a víztakarékosságtól a vízárzási politikán át alternatív megoldásokig), és kellően figyelembe vették a költség-haszon dimenziót, és ahol a vízigény még mindig túllépi a hozzáférhető vízkészletet, a súlyos aszály hatásainak enyhítésére szolgáló egyéb lehetséges módként bizonyos körülmények között szóba jöhet kiegészítő vízellátási infrastruktúra felállítása.

Több különböző lehetséges módja van a kiegészítő vízügyi infrastruktúra fejlesztésének, például a víz felszíni vagy felszín alatti tárolása, vízátfúrtatás vagy alternatív források használata.

Az új víztározó gátak és vízátfúrtatás csatornák építése az uniós jog hatálya alá tartozik. A vízfolyások megszakítása vagy átfúrtatása elkerülhetetlenül megváltoztatja a víztestek állapotát, és ezért egyedi és szigorú kritériumoktól függ. Ezenkívül a nagy projektek gyakran társadalmi és politikai ellentéteket váltanak ki a donor és a fogadó vízgyűjtők között, ami kétségbe vonja e megoldások fenntarthatóságát.

Európa-szerte egyre inkább elképzelhető megoldásnak tekintik az olyan alternatív lehetőségeket, mint a sóatlanítás vagy a szennyvíz újrafelhasználása. Ezekkel a lehetőségekkel kapcsolatban bármilyen végleges bizottsági álláspontot csak a tagállamok és régiók sajátos bioföldrajzi körülményeit figyelembe vevő további kockázat- és hatásvizsgálatok alapján lehet megfogalmazni.

Teendők:

Az EU szintjén:

- A Bizottság 2008 végéig értékeli az összes alternatív lehetőséget.

Nemzeti szinten:

- Biztosítani, hogy a kiegészítő vízellátási infrastruktúrához – mint például tározók vagy sóatlanító üzemek – kapcsolódó minden káros hatás teljes mértékben figyelembevételre kerüljön a környezeti vizsgálat során. Az éghajlatváltozás várható következményeit és az európai energiapolitika keretében elérendő célokat teljes mértékben figyelembe kell venni az összeegyeztethetatlenség elkerülése érdekében.

Helyes gyakorlat:

Folyamatban vannak a MEDINA⁷ és MEDESOL⁸ kutatási projektek (6. kutatási keretprogram), amelyek célja a sóatlanítás esetében a sós víz mennyiségének minimalizálása vagy az energiafogyasztás csökkentése.

⁷ MEDINA: Membrán alapú sóatlanítás: integrált megközelítés.

⁸ MEDESOL: Tengervíz sóatlanítása innovatív, napenergiával működő membránszűrési rendszerrel.

2.5. Víztaakarékos technológiák és gyakorlatok támogatása

Kérdésfelvetés:

Minden gazdasági ágazatban folytatni kell a víztaakarékos technológiák és gyakorlatok kifejlesztését. A vízfogyasztási teljesítményt még mindig nagy mértékben lehetne javítani az EU-ban. Bizonyos régiókban az épületekben felhasznált vízmennyiségnek akár 30%-át meg lehetne takarítani⁹. Néhány városban a lakossági vízellátó hálózatokban a szivárgás az 50%-ot is meghaladhatja. Hasonló vízpazarlás figyelhető meg az öntözőrendszerek esetében. A technológiák fejlesztésén túl a vízgazdálkodási gyakorlatok javítására is szükség van minden olyan ágazatban, ahol nagyon nagy mennyiségben használnak vizet (pl. mezőgazdaság, gyártás vagy turizmus).

Teendők:

Az EU szintjén:

- Az olyan vízfelhasználó eszközök, mint az öntöző rendszerek vagy egyéb gazdálkodási energiafogyasztó berendezések esetében mérlegelni kell szabványok kidolgozását.
- A nem-energiafogyasztó termékekre, köztük a vízfelhasználó eszközökre (csapok, zuhanyrózsák, vécészsézek) vonatkozóan is mérlegelni kell jogszabályok kidolgozását.
- Az életciklus-értékelés és a környezetvédelmi terméknyilatkozat harmonizálása során az épületekre vonatkozó követelményeket víztaakarékossági kritériumokkal kell kiegészíteni.
- Mérlegelni kell az épületek energiateljesítményéről szóló irányelvhez¹⁰ hasonló, az épületek vízfogyasztási teljesítményéről szóló új irányelv kidolgozását. Ez az irányelv kiterjedhet a csapokra, zuhanyzókra és WC-kre, az esővíz összegyűjtésére és a „szürke víz” újrafelhasználására.
- Mérlegelni kell az EMAS-rendelet Bizottság által benyújtandó felülvizsgálata során a vízfelhasználásra vonatkozó teljesítménymutató bevezetését a rendeletbe. Fokozatosan törekedni kell az európai intézmények lehetőleg minden épületének tanúsítására.
- Elő kell mozdítani a gazdasági tevékenységeknek a vízhiányhoz és az aszályokhoz való alkalmazkodását, a vízfelhasználás hatékonyságát és a döntéshozatali eszközöket érintő kutatásokat.

Nemzeti szinten:

- Ösztönözni kell kötelező teljesítmények bevezetését új épületek és lakossági és magánhálózatok számára, a túlzott szivárgás esetében bírságolási rendszerrel.

⁹ Ecologic, 2007. június.

¹⁰ Az európai parlament és a tanács 2002. december 16-i 2002/91/EK irányelve az épületek energiateljesítményéről.

Európai és nemzeti szinten:

- Önkéntes megállapodásokat kell kidolgozni minden vízigényes gazdasági ágazattal (az építő, épületkezelő, gyártó, turisztikai, gazdálkodó ágazatokkal, helyi hatóságokkal), vízkímélőbb termékek, épületek, hálózatok és gyakorlatok kialakítása érdekében.

Helyes gyakorlat:

Spanyolországban proaktív víztakarékossági programokat indítottak több városban, melyek jelentős eredményeket hoztak. 1997-ben Zaragoza a vizet használó eszközök és berendezések javításán, mérés bevezetésén és figyelemfelhíváson alapuló átfogó programot indított. Végrehajtása révén évente 1,2 milliárd liter vizet takarítanak meg, és Spanyolországban ott a legalacsonyabb a vízfogyasztás lakosonként és naponta (96 liter/fő/nap).

2.6. Az európai víztakarékos kultúra kialakulásának támogatása

Kérdésfelvetés:

A felelősségteljes, víztakarékos és hatékonyságra törekvő kultúra kialakításához aktív figyelemfelkeltésre van szükség, amibe a vízügyi ágazat minden szereplőjét be kell vonni. A tájékoztatás, az oktatás és a képzés a fellépés elsődleges fontosságú területei.

A fogyasztók egyre több információt szeretnének kapni a víz felhasználási módjáról az ipari vagy mezőgazdasági-élelmiszeripari eljárások minden szakaszában. A címkézés hatékony módja annak, hogy a nyilvánosságot célzottan tájékoztassák a vízfogyasztási teljesítményről és a fenntartható vízgazdálkodási gyakorlatokról. Ösztönözni kell még takarékosabb eszközök vagy vízkímélő termékek forgalmazását.

A vállalati szociális felelősséggel összhangban a minőségügyi vagy tanúsítási programokban érintett gazdasági szereplőket ösztönözni kell, hogy termékeiket a víz bizonyítottan hatékony felhasználására alapozva reklámozzák.

Teendők:

Az EU szintjén:

- A vállalati szociális felelősséggel foglalkozó európai szövetséggel együtt meg kell vizsgálni a víz hatékony felhasználására irányuló szövetségi kezdeményezés elindításának lehetőségét.
- Ösztönözni kell a vízgazdálkodási szabályok beépítését a már meglévő és a jövőbeli minőségügyi és tanúsítási programokba.
- Meg kell vizsgálni a már létező uniós címkézési rendszerek kiterjesztésének lehetőségét a víztakarékos eszközök vagy vízkímélő termékek népszerűsítése érdekében.

Nemzeti szinten:

- Továbbra is ösztönözni kell az oktatási programok, tanácsadó szolgálatok kialakítását, a legjobb gyakorlatok cseréjét és vízmennyiségi kérdésekre összpontosító nagy, célzott kommunikációs kampányokat.

Helyes gyakorlat:

2006 nyarán Franciaország „Mindenkinek jut elég víz?” címmel országos kampányt indított el. A kampány olyan televíziós és rádiós reklámokra épült, amelyek az egyéni víztakarékossági erőfeszítéseket ösztönözték. A közvélemény szerint az üzenetek meggyőzőek voltak. 88%-uk nyilatkozta, hogy próbál takarékoskodni a vízzel.

2.7. Az ismeretek bővítése és az adatgyűjtés fejlesztése*2.7.1. Európai információs rendszer a vízhiányról és az aszályról***Kérdésfelvetés:**

Minden szintű döntéshozatalhoz nélkülözhetetlen a vízhiány és az aszály kiterjedésére és hatásaira vonatkozó megbízható információ. Közös fogalommeghatározásokra van szükség az adatok uniós szintű összhangja érdekében. A nemrég elindított európai víz-információs rendszer (WISE)¹¹ ideális platformot biztosít az említett információk integrálásához és terjesztéséhez.

Teendők:

- A tagállamok és az érintett felek által biztosított egyeztetett mutatókon és adatokon alapuló éves európai értékelést kell benyújtani a Bizottsághoz vagy az Európai Környezetvédelmi Ügynökséghez.
- A globális környezetvédelmi és biztonsági megfigyelés (GMES) szolgáltatásait teljes körűen ki kell használni az űrből származó adatok gyűjtésére és megfigyelésére a vízpolitika, területhasználat-tervezés és a jobb öntözési gyakorlat kapcsán.

*2.7.2. Kutatási és technológiai fejlesztési lehetőségek***Kérdésfelvetés:**

Az EU és a nemzeti szintek között a kutatási erőfeszítések támogatása, összehangolása és az eredmények terjesztése biztosítja a legjobb egyensúlyt a kutatási igények és a társadalom számára – beleértve a szakembereket és a döntéshozókat is – rendelkezésre álló kínálat között. Össze kell hangolni a LIFE+ és az Európai Szomszédsági és Partnerségi Támogatási Eszköz keretében a vízhiányhoz és aszálykezeléshez kapcsolódó határokon átnyúló programokat. E tekintetben keresni kell a szakpolitikák és a kutatás közötti együttműködést.

Teendők

- Terjeszteni kell a vízhiánnyal és az aszályal kapcsolatos problémákkal foglalkozó kutatás eredményeit, és meg kell könnyíteni felhasználásukat valamint hasznosításukat.
- A hetedik közösségi kutatási keretprogram adta lehetőségeken belül vizsgálni, fokozni és ösztönözni kell e területen a kutatási és a technológiafejlesztési tevékenységeket, beleértve a hálózatépítést. A kutatási eredmények legkorábban 2009-re állhatnak rendelkezésre, és építhetők be a szakpolitikába.

¹¹ <http://water.europa.eu>

3. KÖVETKEZTETÉSEK

A vízhiány és az aszály jelentette kihívással alapvető környezetvédelmi problémaként és a fenntartható európai növekedés előfeltételeként is szembe kell nézni. Az EU próbálja gazdaságát fellendíteni és megerősíteni, és továbbra is az éghajlatváltozás elleni küzdelem élén áll, amihez a hatékony vízfelhasználásra irányuló eredményes stratégia kidolgozása jelentősen hozzájárulhat.

Ez a közlemény a szakpolitikai lehetőségek első csomagját tartalmazza, és széles körű vitát szándékozik indítani arról, hogy hogyan alkalmazkodjunk a vízhiányhoz és az aszályokhoz: két olyan jelenséghez, amely az éghajlatváltozás miatt fel is erősödhet. A közleményben javasolt lehetőségek már rövid távon gyümölcsözőek lehetnek. A Bizottság ezért úgy véli, többet kell tenni ezen intézkedések gyors bevezetése érdekében uniós szinten. Ebben az összefüggésben fontos mérlegelni a vonatkozó legfrissebb kutatási eredmények politikaformálásban játszott szerepét. A Bizottság a jövőben felülvizsgálja a kitűzött irány felé tett haladást, és beszámol róla a Tanácsnak és az Európai Parlamentnek. A jelentést az érdekeltek számára 2008-ban tartandó fórum keretében mutatják majd be.

A közleményről a Miniszterek Tanácsában – először 2007. szeptember 1-jén az informális Környezetvédelmi Tanács keretében – és az Európai Parlamentben folytatott eszmecsere és a fent említett jelentés eredményeinek fényében a Bizottság az elkövetkező néhány évben fontolóra vesz további kezdeményezéseket és fellépéseket.